

A la primavera del 1999, a frec del canvi de segle, apareixia de nou aquesta revista, en una segona època, després d'un parèntesi que havia durat vuit anys. *L'Espill* va ser fundada per Joan Fuster el 1979, en un moment especialment crític, de transició convulsa, amb la voluntat declarada de «ser vehicle i plataforma d'uns esforços culturals que, per l'origen o per la temàtica, responguen a la realitat viva del País Valencià i que ajuden a potenciar-ne les virtualitats». *L'Espill* es publicava en el marc d'Edicions Tres i Quatre amb un primer número magnífic que incloïa a la coberta una il·lustració de Tàpies i un planter excepcional i significatiu de col·laboradors: Robert I. Burns, M. Aurèlia Capmany, R. Pérez Casado, Alfred Giner Sorolla, Ricard Blasco, Carmelina Sánchez-Cutillas, V. Andrés Estellés, Enric A. Llobregat, V. Aguilera Cerni, Doro Balaguer...

La revista —n'aparegueren 29 números— volia ser un aparador representatiu de la cultura valenciana més dinàmica i valuosa. Hi havia molt a fer, en un sentit constructiu. Per això, consignava també que defugiria les «polèmiques atrabiliàries i estúpides que la tipografia local ha fomentat en els darrers temps». L'al·lusió és d'una claredat meridiana en un context en el qual s'escometia contra els fets bàsics i elementals, la unitat de la llengua i la pertinència a un àmbit cultural compartit, i s'insistia, maldestrament, en la mediocritat i la limitació. *L'Espill* era el contrari de tot això, una aportació positiva i brillant, que es fixava com a objectiu subministrar «materials d'informació i de reflexions tan “antiprovincians” com serà possible». Al llarg de molts números va ser-ne secretari un intel·lectual tan solvent com Francesc Pérez Moragón. La revista va fer la seua comesa. Va enllaçar amb les revistes culturals del passat, va presentar el bo i millor de la creació cultural en els diversos camps, amb una nòmina d'autors fonamental. Volia, i va aconseguir-ho, articular amb criteris de normalitat i de llibertat el que la complexa història cultural valenciana, de la Renaixença ençà, no havia fet o havia deixat a mig fer.

La inspiració de Joan Fuster és tothora present en les pàgines de la revista, que va durar en aquella primera època fins octubre del 1991, uns mesos abans de la mort del seu fundador. És tot un programa cultural, una visió àmplia i coherent del que calia fer en el camp de la cultura del País Valencià, el que s'hi va desplegar, número a número. Una revista interdisciplinària dedicada a l'anàlisi del passat i el present del país en tots els terrenys i a donar notícia del batec cultural, incloent mostres d'una creació literària que prenia embranzida llavors, tot plegat sota les

rúbriques d'Estudis i assaigs, Textos literaris, Cròniques i notes i Ressenyes bibliogràfiques. Una visió de la cultura, per descomptat, unitària, inserida en l'àmbit català del qual forma part de manera tan natural com irrenunciable.

Joan Fuster s'hi va implicar a fons. Al llarg de la dècada de 1980 i fins al final es mantingué com a director literari de *L'Espill*. Supervisava els continguts, donava orientacions, fins i tot revisava les proves d'impremta. Va fer una contribució cabdal a la materialització d'una publicació que va marcar època i que va ajudar a la maduració intel·lectual i civil del País, en un moment delicat, en el qual calgué aplegar esforços per salvar la dignitat col·lectiva, el rigor, la cultura, la mera raó. Les pàgines de la primera època de *L'Espill* son de lectura obligada per a qui vulga conèixer de primera mà l'ambient, les preocupacions i les aportacions més importants de la cultura valenciana d'aquells anys. Darrere de tot això hi havia Joan Fuster.

Quan el 1999 es va emprendre una nova singladura de la revista, una segona època en el marc de Publicacions de la Universitat de València, la situació —el context cultural i polític— ja era una altra. Hi havien proliferat les revistes especialitzades —de caràcter històric, d'estudis locals, de filologia o de crítica literària— i calia propiciar un tomb, una inflexió. Els guanys aconseguits en la primera època s'havien consolidat, i convenia fer una obertura del compàs, sintetitzada en una frase de l'editorial del primer número d'aquesta segona època que expressa els objectius de la revista: «obrir camins per a pensar la realitat contemporània des de les nostres coordenades pròpies, tot contribuint a una instal·lació més decidida de la cultura catalana en una modernitat assumida críticament».

L'aventura de *L'Espill* continuava, i continua, tot desenvolupant, ben mirat, el programa intel·lectual suggerit per Joan Fuster en les noves condicions del segle XXI. Unes condicions relativament més falagueres, que en part havia possibilitat l'esforç desplegat al llarg de la primera època de la revista. La inspiració del pensament de Fuster ha estat tothora present i fecunda. L'imperatiu de la defensa de la cultura i el país, de la raó i la llibertat, del pensament crític i de l'articulació d'una cultura catalana polifacètica i vigorosa, a l'altura del temps, ha estat tothora el compromís de *L'Espill*.

Enguany Joan Fuster hauria fet cent anys. La nostra revista se suma a la commemoració amb aquest número on s'aborden diversos aspectes de la seua obra, personalitat humana i significació històrica. També, i singularment, s'aprofundeix en la lectura que se'n pot fer contemporàniament, en un context que ha canviat però en el qual s'observen continuïtats sovint inquietants. Joan Fuster va fer una aportació fonamental a la nostra cultura i a la nostra manera de veure el món. Va escriure moltes pàgines, i també va incitar altres a escriure'n. Va promoure plataformes diverses per fer-ho possible i viable. Entre altres, *L'Espill*.